

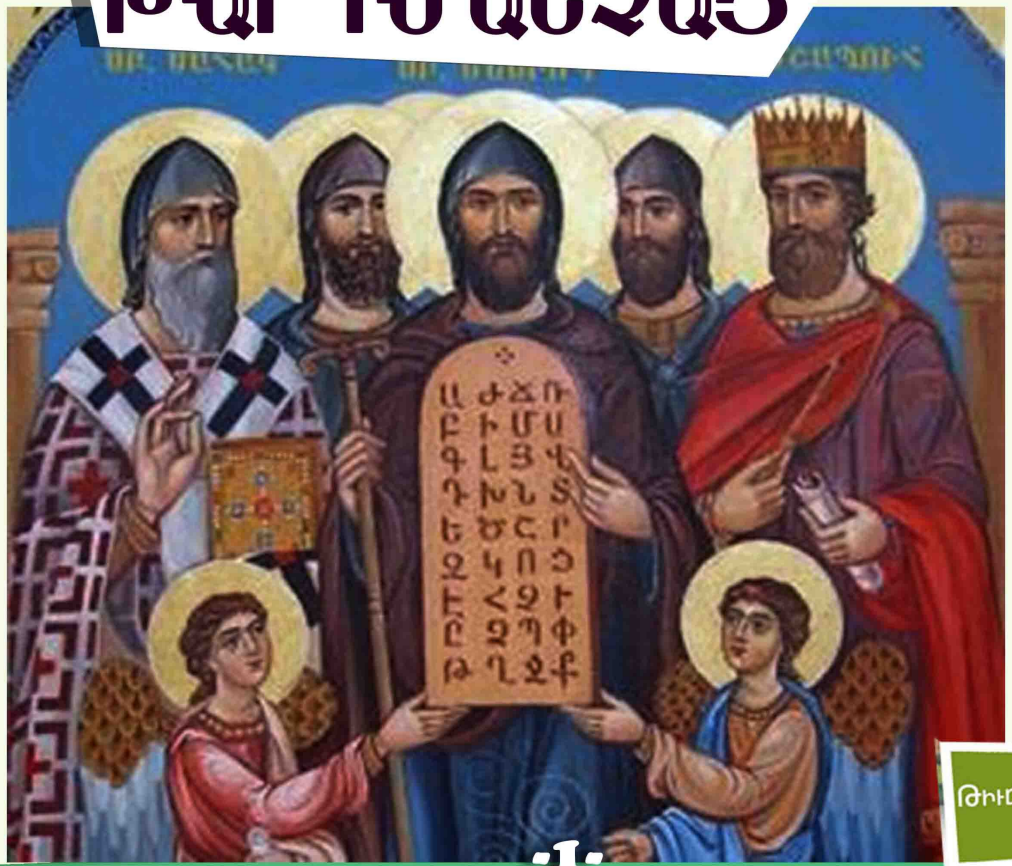
Պաշտօնավարած էր հայոց Խոսրով թագաւորին մօտ որպէս գրագիր: Սակայն Աստուծոյ ու եկեղեցւոյ հանդէպ ունեցած սէրը այնքան վատ եղած էր իր սրտին մէջ, որ թագաւորական պալատը ձգելով դարձած էր կուսակրօն քահանայ եւ նուիրուած էր Ս. Աւետարանի քարոզչութեան: Ան իր շուրջը հաւաքած էր բազմաթիւ երիտասարդ կրօնաւորներ եւ անոնց հետ կը շրջէր Հայաստանի զանազան շրջանները՝ Քրիստոսի լոյսը տարածելու համար: Սակայն հայերը սեփական գիր չունէին: Մեր թագաւորներն ու իշխանները իրենց հրովարտականներն ու արձանագրութիւնները կը գրէին պարսկերէնով եւ յունարէնով, իսկ եկեղեցիներու մէջ Աստուածաշունչը նախ կը կարդացուէր յունարէն կամ ասորերէն, եւ ապա ուսեալ եկեղեցականներ կարդացուածը բերանացի կը թարգմանէին հայերէնի, որպէսզի ժողովուրդը կարենար հասկնալ Աստուծոյ խօսքը:

ՏՕՆ ՍՐԲՈՑ ԹՎՐԳՄԱՆՉԱՑ

Ամէն տարի Հոկտեմբեր ամսուան երկրորդ Շաբաթ օրը այս տարի Հոկտեմբեր 10- ին, մենք կը տօնենք Սուրբ Թարգմանիչներու տօնը: Թարգմանչաց վարդապետներու անուան տակ երախտագիտութիւն կը յայտնենք մեր լեզուի առաջին ուսուցիչ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի, Ս.Սահակ Պարթև կաթողիկոսի, Եղիշէի, Մովսէս Խորենացիի, Դաւիթ Անյաղթի, Ներսէս Շնորհալիի, Ներսէս Լամբրոնացիի, Կորիանի, Եզնիկ Կողբացիի ինչպէս նաեւ հայ գիրի ու գրականութեան նուիրեալներու:

383 թուականին, Արեւելեան Հայաստանի վրայ թագաւորեց Խոսրով Դ. Թագաւորը, հարկատու ըլլալով պարսիկներու:

387 թուականին, կաթողիկոսական աթոռին վրայ բարձրացաւ Մեծն Ներսէսի որդին Ս. Սահակ: Ս. Սահակ հայրապետին օրով Ս. Մեսրոպ Մաշտոց անունով երիտասարդ մը նետուած էր կրօնական ասպարէզ: Ան ծնած էր Տարօն գաւառի Հացեկաց գիւղը: Տիրապետած էր յունարէն, ասորերէն եւ պարսկերէն լեզուներուն:

Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոց իր քարոզութեան ընթացքին կը տեսներ այս պարագան եւ կը զգար թէ որքան անելի արդիւնատր գործեր կարելի էր կատարել եթէ հայերէն լեզուով Աստուածաշունչ գոյութիւն ունենար: Ան մտադրած էր լուծում գտնել այս հարցին ու իր մտադրութիւնը յայտնեց Սահակ Կաթողիկոսին եւ ինտրեց անոր օժանդակութիւնը: Ս. Սահակ Մեսրոպ վարդապետին ծրագիրը իմանալով շատ ուրախացաւ եւ իր կարգին դիմեց Վրամշապուի թագաւորին, անոր աջակցութիւնը ձեռք ձգելու համար:

Վրամշապուի թագաւոր խոստացաւ արքունի զանձէն հոգալ Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի ծրագրին բոլոր ծախսերը:

ԹԻՒԷ ՊԱՏՐԱՍՏԵՍ՝ ՌԻՅԱ ԿԱՌԵՆԱՆ-ՏԻՊՈՒՔԵԱՆ
ՆԿԱՐԱԶԱՐՈՒՄԸ՝ ՈՒՅՅՈՒ ԲԵՇՈՒՅԱՆ

ԻՆՉ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

Ս. Մեսրոպ հայոց թագաւորէն ու կաթողիկոսէն քաջալերուած՝ սկսաւ գործի: Այցելեց զանազան երկիրներ ու քաղաքներ: Ամէն ազգերու գործածած տառերը ուսումասիրեց եւ անոնցմով փորձեց հայերէն լեզուն գրի առնել, սակայն չյաջողեցաւ: Ահագին աշխատանքէ ու յոգնութենէ ետք, երբ ձեռնունայն Հայաստան կը վերադառնար, Սամուսատ քաղաքին մօտ, աղօթքի պահուն տեսիլք մը ունեցաւ: Երկիւրքէն իջաւ ձեռք մը եւ իր փնտռած հայերէն նշանագրերը գրեց:

Ս. Մեսրոպ Մաշտոց Աստուծոյ կողմէ լուսաւորուած յօրինեց հայոց այբուբենը ու իր աշակերտներուն հետ առաջին անգամ թարգմանեց Աստուածաշունչէն Առակաց գիրքը: Այս յաջողութենէն ետք ուրախութեամբ վերադարձաւ Հայաստան:

Սահակ կաթողիկոս եւ Կոստանայոսի թագաւոր մեծ ցնծութեամբ ընդունեցին Մեսրոպ Մաշտոցը ու երեքը միասին սկսան գործի: Բացին դպրոցներ ու աշակերտներ հաւաքելով անոնց սորվեցուցին հայերէն կարդալ ու գրել:

Ս. Սահակ եւ Ս. Մեսրոպ ձեռնարկեցին Աստուածաշունչի թարգմանութեան: Ապա թարգմանուած հայերէն Աստուածաշունչէն բազմաթիւ օրինակներ ընդօրինակել տալով դրկեցին Հայաստանի տարբեր շրջաններ, որպէսզի հայ ժողովուրդը իր սեփական լեզուովը իմանար Աստուծոյ խօսքը:

Ս. Սահակ եւ Ս. Մեսրոպ Մաշտոց իրենց կարգ մը աշակերտները դրկեցին Աղեքսանդրիա եւ Բիւզանդիոն, որպէսզի անոնք այդ քաղաքներուն մէջ բարձր ուսում ստանան եւ ապա Հայաստան վերադառնալով լծուին ուսուցչական եւ գրական աշխատանքներու:

Իրենց աշակերտներուն մէջ նշանաւոր եղան Կորիւն, Եզնիկ, Մովսէս Խորենացի, Եղիշէ եւ ուրիշներ, որոնք Աստուածաշունչէն զատ ուրիշ գիրքեր ալ թարգմանեցին ու գրեցին եւ իրենց կարգին նոր աշակերտներ հասցուցին հայ գրականութիւնը ծաղկեցնելու եւ յաւերժացնելու համար:

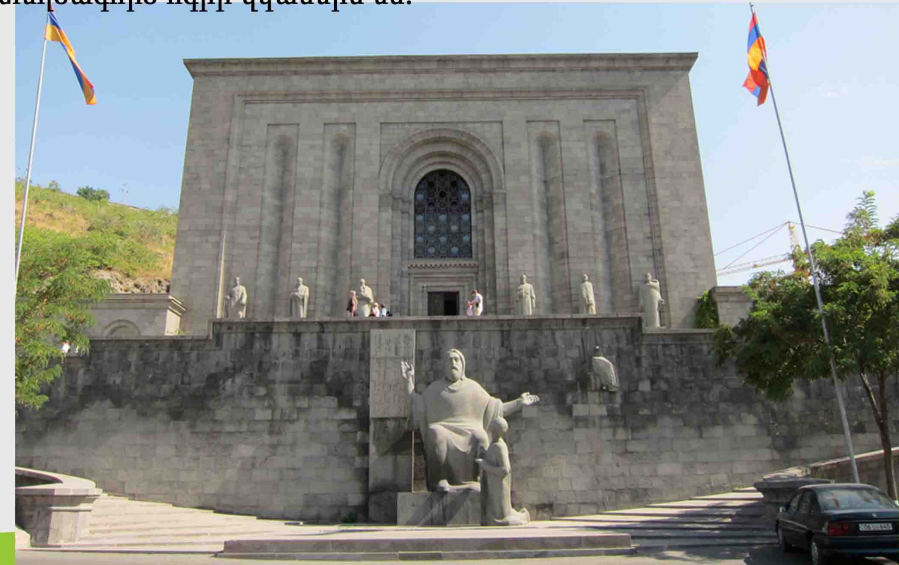
Ս. Սահակ եւ Ս. Մեսրոպ Մաշտոց իրենց այս մեծ աշխատանքովը հիմը դրին հայ գրականութեան, կերտեցին հայ ազգին Ոսկեդարը եւ դարձան հայոց մտքի լուսաւորիչները:

Մատենադարան բառը կազմուած է մատեան եւ դարան բաղադրիչներէն: Մատեան կը նշանակէ գիրք, իսկ դարան՝ պահարան, այսինքն մատենադարանը գրապահոց է:

Հին ժամանակ հայերը, ինչպէս եւ այլ ժողովուրդներ, գիրքերը ձեռագիր կը գրէին: Այդ պատճառով ալ անոնք ձեռագիր մատեաններ կը կոչուէին: Անոնցմէ շատերը մագաղաթի վրայ գրուած կ'ըլլային: Մագաղաթը յատուկ ձեւով պատրաստուած հորթի, գառնուկի կամ ուլիկի կաշի է: Կային մարդիկ, որոնք տարբեր հեղինակներու գրութիւնները կ'արտագրէին մագաղաթի վրայ: Անոնք գրիչներ կը կոչուէին, իսկ մատեանները պատկերագարող նկարիչները ծաղկող կը կոչուէին: Յետոյ ուրիշ վարպետներ մագաղաթները իրարու կը միացնէին եւ գիրք կը կազմէին:

Հայերէն հազարաւոր ձեռագիր մատեաններ ներկայիս կը պահուին Երեւանի Մեսրոպ Մաշտոցի անուան մատենադարանին մէջ: Այդ պատճառով ալ մատենադարանը նաեւ ձեռագրատուն կը կոչուի: Ձեռագիրներէն շուրջ 14 հազարը հայերէն են, 2800-ը օտար լեզուներով: Ասոնց մէջ կան արաբերէն, պարսկերէն, թրքերէն, յունարէն եւ այլ լեզուներով մատեաններ, որոնք կը վերաբերին գիտութեան եւ մշակոյթի տարբեր բնագաւառներու պատմութիւն, գրականութիւն, քերականութիւն, աշխարհագրութիւն, բժշկութիւն, թուաբանութիւն, տիեզերագիտութիւն եւ այլն:

Հայ մարդիկ երբեմն իրենց կեանքի գնով փրկած են ձեռագիրները: Բազմաթիւ վտանգներէ անցած ձեռագիրները, մարդոց նման գերի տարուած են, հուրէ ու սուրէ փրկուելով եկած, հասած են մեզի: Անոնք հայ ժողովուրդի տառապանքներու, յաղթանակներու, ազատասէր ու ստեղծագործ ոգիի վկաններն են:

ԱՂՈՒԷՄՆ ՈՒ ԱՐԱԳԻԼԸ

Աղուէր օր մը ճաշի հրաւիրեց
Տիար Արագիլն ալ հրաւիրն ընդունեց:
Որոշուած օրը, որոշուած ժամուն
Արագիլն հասաւ Տիար Աղուէին տուն:
Զիրար ջերմօրէն ողջագործեցին,
Քիչ մը նստելով շաղակրատեցին:
Տանտէր Աղուէը «ներս հրամանեցէ ք
Ըսաւ իր հիւրին.- դուք անուշ ըրէ՞ք»:
Հոն շարուած կային ամաններ տափակ
Լեցուն էին հեղուկով մը ճերմակ:
Թան եւ մաճնապուր էր պատրաստէր,
Աղուէին բերնին ջուրը կը հոսէր:
Արագիլը ամանները կը կտցէր:
Մինչ աղուէը ամաններ կը պարպէր,
Իսկ արագիլը ոչինչ կը համտէր:
Արագիլն այդ միջադէպէն նեղուած էր,
Քանի որ աղուէը վրան էր խնդացեր:
Ապա աղուէին ըսաւ ծպտագին.
«Շնորհակալութիւն, այսօրուան ճաշին:
Ես ալ իմ կարգիս արդ քեզ կը հրաւիրեմ
Համեղ ճաշի մը գոր պիտի պատրաստեմ
Վաղը տունս եկո՛ւր, որ նստինք ճաշի
Պիտի ուտենք ձուկեր եւ խմենք գինի.
Պիտի չմոռնաս համեղ ճաշն այդ օրուան,
Տիար Աղուէն ըսաւ «Ես համաձայն եմ»:
Յաջորդ օրն Աղուէը, ճիշդ ժամանակին,
Երթալով բախեց տան դուռն Արագիլին:
Չայն տուաւ անոր աղուէը դրան սեմէն:
Արագիլը ողջունեց զինք ջերմօրէն:
Աղուէն ալ ուրախ էր ճաշի հոտերէն:
Չէր գիտեր թէ ի նչ բան կը սպասէր իրեն:
Աղուէը անհամբեր ճաշը կը սպասէր,
Արագիլն անոր դաս տալը լաւ գիտէր:
Երկու ժամ ան ճաշին մասին խօսեցաւ,
Խեղճ աղուէն ալ յօրանջել սկսաւ.
Տանտէր արագիլը աղուէին ըսաւ.
«Տիար աղուէ, գնա՛, երեսդ լուա
Քեզի հետ երկար ժամանակ խօսեցաւ»:
Եւ երբ որ աղուէը ճաշարան մտաւ,
Սեղանին վրայ բազմաթիւ սրուակներ գտաւ
Երկար, նեղ վիզերով ամաններ էին,
Խեղճ աղուէին դունչը մէջը չէր մտներ.
Այս, որքան այդ ճաշը համով հոտով էր:
Օ՛ն, աղուէն եղբայր, հրամանէ՛ եւ անկէ կէ՛ր»:
Աղուէը գետնին տակը մտնել կ'ուզէր,

